CZU: 821.135.1(478).09
ORCID: 0000-0003-0451-444X

Nadejda IVANOV
Institutul de Filologie Română
„Bogdan Petriceicu-Hasdeu”
(Chişinău)

ZĂPEZI ÎN AUGUST SAU PERIPLUL ODISEIC FĂRĂ ITHACA

Zapezi în august ou le voyage odyssee sans Ithaca

Résumé: Le volume antologique *Zăpezi în august* de Andrei Turcanu *re*présente le monde de l'être et le voyage dans l' odyssée de l'âme lyrique, des bouleversements et des confrontations intérieures (*Cămaşa lui Nessos*), à la contemplation du sacré et d'éternité (*Emanuel Alexandru, Verde regal*). Réunis en un seul volume, les poèmes conçoivent un cours de devenir et d'évolution spirituelle de l'individualité créative, mais, chaqun séparément, reflète pas seulement la spécificité de l'acte de création, mais encore le niveau de proximité de l'ego au *sens* de l'existence. Jusqu'à l'état nommé *Emanuel Alexandru*, le nom suggestif pour l'expérience magico-religieuse vécue, qui serait decodé *Dieu est avec nous,* l'âme lyrique englobe la tragédie de son peuple fracturé, tombé dans le néant, qu'il voudrait animer avec sa propre souffrance, en descendant aux racines de l'être, aux sources du sacré. Dans le dernier livre, *Verde regal*, le poète quitte l'histoire et monte directement sur les bords de l'Absolu. La masculinité agressive, brutale et déformée se dissout dans les eaux du plaisir suprême. La froide acuité de la raison disparaît au moment des appels clairs de l'éternité et de la rupture du vieux corps fouetté et renié. Le poésie dans *Verde regal* abandonne les batailles féroces, renonce aux querelles, se retrouvant dans une paix extatique supériere et curative. Cette sortie inattendue des „prisons” du quotidien coercitif et suffocant, le poète le doit à l'Amour. C'est la force libératrice, le remède de la réconciliation avec soi-même dans une situation détachée au-delà du „monde” qui est tombée et s'est irrémédiablement perdue dans la magie démoniaque du mal, du mensonge et de la laideur.

Motsclés: poèmes, souffrance, somnambulismecollectif, sens, paix, absolu.

Rezumat: Volumul antologic *Zăpezi în august* de Andrei Ţurcanu redă lumea fiinţei şi periplul odiseic al eului poetic, de la bulversările şi confruntările interioare (*Cămaşa lui Nessos*), la contemplarea sacrului şi a veşniciei (*Emanuel Alexandru, Verde regal*). Adunate într-un volum, poeziile proiectează un curs al devenirii şi al evoluţiei spirituale a individualităţii creatoare, iar fiecare în parte, reflectă nu doar specificul actului de creaţie, dar şi gradul de apropiere a eului de *rostul* existenţei. Până la starea numită *Emanuel*

BDD-A31587 © 2020 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:54 UTC)

Alexandru, nume sugestiv pentru experiența mistico-religioasă trăită, decodificată ar fi *Dumnezeu este cu noi*, ființa eului liric cuprinde tragedia poporului său fracturat, pe care ar vrea să-l reînsufleţească cu propria suferință, prin coborâre la rădăcinile ființei, la izvoarele sacrului. În ultima carte însă, *Verde regal*, poetul părăseşte istoria şi urcă direct pe muchiile Absolutului. Masculinitatea agresivă, brutală, contorsionată se dizolvă în apele voluptății supreme. Ascuțișurile reci ale rațiunii dispar în momentul chemărilor limpezi ale veşniciei şi ruperii de trupul vechi biciuit, renegat. Poezia din *Verde regal* abandonează luptele acerbe, renunță la încăierările donquijoteşti, regăsindu-se într-o pace extatică superioară, tămăduitoare. Ieşirea aceasta neaşteptată din „închisorile" cotidianului coercitiv şi sufocant, poetul o datorează Iubirii. Ea este forța eliberatoare, remediul împăcării cu sine într-o detaşată situare dincolo de „lumea" căzută şi pierdută iremediabil în magiile demonice ale răului, minciunii şi urâtului.

Cuvinte-cheie: poezii, suferință, somnambulism colectiv, rost, pace, absolut.

Poezia din *Zăpezi în august* (GUVANITAS, 2015) e însăşi lumea ființei devenită un perpetuu supliciu. Ființa prinsă în ritmul cadențat al lumii totalitare, un ritm care menține flacăra vie a individualității creatoare. Revolta, surdă sau surdinizată, împotriva terorii istoriei nu suprimă ființa, din contra, resuscită eul liric, rănile cotidianului o regenerează. Poezia este locul deschis sau este chiar deschiderea, unde poetul se întâlneşte cu sinele „sângerând" în mijlocul dramei istorice, recompus antitetic din propria cenuşă: „Otravă rumenă mi-e fructul/ ce l-am dat luminii,/ crescut în sine/ moarte şi-nviere". (*Ars poetica*)

Cuvinte ce lovesc ca o lamă de cuțit în rana deschisă vor, în *Cămaşa lui Nessos*, să „trezească" conştiința adormită a tovarăşilor veseli, dansând delirant „după cântul distrat al cucuvelei sătule" (*Autosugestie colectivă*), deşi ochiul treaz nu poate să nu remarce că sub „bolta de cristal" „bătută de alta – întoarsă", stăpână e doar agitația „atotputernicilor făpturi/ cu dinți mărunți/ de rozătoare flămânde" (*Implacabile categorii filozofice*). Aceste imagini plastice redau doar aproximativ disperarea eului liric în fața terorii elementarului dezumanizat ridicat la rang de destin implacabil: „supreme pietre", „surde, nemiloase/ ciocane", inflexibilă steaua deasupra" (*Toi*). Într-un astfel de univers, bătut „în cuie de aur", după cum se exprimă poetul, sentimentul thanatic rămâne unica experiență mistică ce mângâie şi oferă speranțe de eliberare din constrângerile realității distopice. Pe când iubirea, credința, adevărul, sunt valori mutilate, „ploița de mai", simbol al sentimentului thanatic, facilitează apropierea eului liric de esențele ancestrale ale existenței: „Condamnat pentru totdeauna/ rană în aşteptare să fiu/ mă deschid ție, sământă de in/ ție mă dărui, bulgăre de pământ primitor/ caut liniştea voastră binefăcătoare/ care să răzmoaie trupul acesta/ ciolănos. Zădarnic în el/ se zbate pasărea oarbă/ în căutarea luminii!/ Primeşte-mă acum, ploiță de mai/ în dansul tău inocent şi risipeşte-mă ca să dispar/ să dispar/ în ora fecundă a Învierii". (*Rugăciune de mai*).

Pe parcurs, disperarea din volumul *Cămaşa lui Nessos* se metabolizează într-o îndârjire vulcanică, cu dureri profunde şi răbufniri intense, acute şi reacții, uneori de un sarcasm nimicitor, la evenimente social-politice recognoscibile ale tranziției.

BDD-A31587 © 2020 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:54 UTC)

Doar în *Iisus prin mirişti* poetul îşi acceptă resemnat „paharul greu al suferinţelor". În locul săgeţilor vitriolate se trezeşte vocea unei melancolii (a se citi „un suflu de poezie"), singurul capabil în somnul amnezic şi în vidul general să atingă plinul originar al fiinţei: „În golul care ne locuieşte/ şi care imperceptibil ne înlocuieşte/ suflu un abur de melancolie/ rece ca lama unui cuţit./ Cu el deschid rănile cicatrizate de somnul amnezic/ şi fac să se-audă răgetul taurului/ înjunghiat la hotarul dintre lumea aceasta/ şi lumea însetată de sânge" (*Artă poetică*). Dacă în *Ars poetica*, care deschide volumul *Cămaşa lui Nessos*, poetul acceptă parcă, cu o distanţare filosofică, o convieţuire organică a poeziei cu răul, cu terifiantul zilei, devenit uneori materie creatoare („Otravă rumenă mi-e fructul/ ce l-am dat lumii…(…) Grei, fagurii se-amestecă/ cu fiere, curg sâmburii,/ în suflet călător prin rădăcină…"), atunci în *Artă poetică,* piramida se răstoarnă în favoarea certă a lumii subterane „însetată de sânge", fiinţei care se „hrăneşte" şi se dezvăluie prin lucirile de lamă ale melancoliei. Cu o voce gravă, spirit sceptic care nu trădează înfrângere, eul liric reface itinerarul circular al stărilor unui poet care poartă în spate nu doar drama sa interioară, ci şi cea a comunităţii sale, a poporului răstignit cu cinism, ca Iisus pe cruce, de cei care „nevăzuţi, ni se bagă în vise, trebăluiesc în istorie/ Cu copitele cailor somnul de prunci–miraţi-şi-exotici/ îl tulbură ni-l răscolesc/ Cum pe lângă noi, în mersul de vierme,/ Trec în neant momentul eroic, clipa de glorie/ Odată cu apusuri de sânge/ care-n agonie tot cresc şi descresc" (*Barbarii dinlăuntrul cetăţii*).

În noaptea lungă numită *Iisus prin mirişti*, poetul nu mai aruncă năvoade spre tainele cosmice, nici chiar spre moarte. Privirea neclintită, rece şi imunizată s-a trezit dintr-odată într-o singurătate totală şi cumplită: „Vei cina singur în seara aceasta/ trup din trupul Tău ţi se va opri în gâtlej/ de nemărginirea singurătăţii/ de secerişul unei munci în zadar/ de spicele goale/ fluturând în fală în boarea vântului lipsa lor de grăunţe/ de urâtul acestei lumi/ pe care ai vrut-o plină de miez/ li acum e doar plină de sine şi de neaşezare. (…) E târziu. De-ar veni măcar Iuda" (*Cină în singurătate*). Astfel, înalta misiune cristică se relevă ca un blestem, în profunda mâhnire şi singurătate umană.

În condiţiile în care „Întunericul se întinde peste linia orizontului./ Orbecăim în căutarea unei ieşiri/ fără să ne dăm seama că batem pasul pe loc/ că această noapte/ e ca o piele neagră de taur/ care ne cuprinde şi ne strânge fără îndurare" (*B(i)eţii din marsupiu*), iar în locul unei judecăţi cu dreptate, îl vom alege din nou pe Baraba, poetul cheamă întreaga umanitate să se reculeagă, să coboare la rădăcinile fiinţei, la izvoarele sacrului. În instinctele străvechi, în mituri şi experienţe religioase, în ascetismul primar se regăseşte lumina adevărului ontologic: „De ce vă mai temeţi?/ Zeii barbari de mult s-au cocoloşit/ în ieslele vitelor voastre. Deschideţi larg porţile! Ieşiţi în câmpie./ Spălaţi-vă picioarele în rouă./ Lăsaţi-vă în voia instinctelor străvechi/ şi rugaţi-vă pentru ziua voastră de ieri./ De ea aveţi nevoie/ pentru ca să vă prindeţi de gâtul zilei de mâine" (*Rugaţi-vă pentru ziua de ieri*). Sfânta zi de ieri semnifică, limpede, identitatea culturală-mitologică şi spirituală, reprezentând chintesenţa neamului, de care acesta a fost deposedat.

Drama eului liric e tragedia comunităţii sale, înscrisă în cuvinte alerte, fulgerătoare, de care nu se poate disocia. Dacă în volumul anterior poezia reprezintă o rătăcire printr-o noapte delirantă în căutarea Ithacăi, următoarea carte, *Estuar,* anunţă o dimineaţă „fără

BDD-A31587 © 2020 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:54 UTC)

suflare", o cădere fără dreptul de apel în neantul somnambulismului colectiv: „Cântecul cocoșilor/ cade la capătul nopții ca un satâr./ Cu sternul despicat, înnebunită, Cassandra/ rătăcește pe ulițele cetății./ Ochi stinși, de cenușă. Din gură i se scurge neantul./ Zorii bântuiți de coșmaruri prevestesc aceeași/ invariabilă somnambulie a rațiunii atotștiutoare/ și vidul istoriei de peste zi" (*Oracol*). Ființa împietrită nu mai cunoaște stări de măcinare, nici întrebări retorice nu-și mai adresează, ci doar aruncă priviri lucide dintr-o implacabilă eternitate spre realitățile noastre, spre esențele timpului nostru istoric. Miza e mare – însăși latura obscură și sacră a omului și existenței, ființa: „Aici, acolo, pretutindeni, dintotdeauna/ ea e s t e/ într-o nestrămutare mereu egală cu sine…" (*Ființa*). Este libertatea la care vrea să acceadă.

Dincolo de teribila conflictualitate a istoriei, în dreptul libertății ființiale se poziționează imaginea părinților, la amintirea cărora, se coroborează, temporar, sciziunile ființiale. *Acasă*, ce se desprinde din volumul *Cămașa lui Nessos*, este unicul spațiu mitic și sacru, în care poetul aruncă scutul, armele lăsându-se în brațele ocrotitoare ale părinților. În acest adăpost și timp unic de tihnă gângurește copilul imaculat de altădată, prind viață imaginile primordiale ce tămăduie rănile și fac suportabilă suferința: „unicornul înfrânt/ se strânge în lacrimă – rană-ndulcită" (*Aflux*). Sufletul, prizonierul îngenuncheat în fața cruzimilor existențiale se descătușează și, eliberat, reia relația lăuntrică cu Dumnezeu, cu eternitatea: „Bucură-te, suflete/ prietenul meu zbuciumat/ azi vom avea în sfârșit un repaus./ Mama îmi aduce o cană de lapte aburind/ și un fagure proaspăt/ iar tata/ cu o mână îmi mângâie rănile…" (*Acasă în doi*). Această stare de natură ontologică, deocamdată doar anunțată, reprezintă o matrice de creație din care, mai târziu, va lua viață, ca o resurgență mistică, ultimul volum al poetului Andrei Țurcanu – *Emanuel Alexandru, Verde regal*.

Verde regal, cea din urmă carte, vine în totală contrapondere cu celelalte, precedente. Toate, pe rând, *Cămașa lui Nessos*, *Elegii pentru mintea cea din urmă*, *Destin întors*, *Iisus prin miriști*, *Estaur* fac parte dintr-o celulă virilă a poetului, una care încontinuu se zbate în și se zdrobește de aceeași cruzime a lumii căzută în istorie, o istorie dominată de demoni, pe care eul liric ar vrea s-o purifice și s-o mântuie, la modul christic, prin propriul sânge. De-a lungul acestui itinerar, închipuind mereu peripluri circulare, poetul trece prin efluvii de trăiri tot mai ardente până la atingerea stării paroxistice a unui *Interior în roșu aprins*. *Verde regal* marchează o modificare esențială în condiția sa exterioară și interioară, o moarte și o înviere ontologică: „Cu cele lumești, îmi părea, am încheiat socotelile. Toate îmi erau străine și foarte departe" (IX). Cuvântul se transformă din „armă grăitoare" în vocea duhului trezit într-o nouă deschidere și o nouă menire. E cuvântul întru Har ce implică eul într-un dialog cu Sinele arhetipal înfățișat, ca un alter ego, de Gru-Gru, sugestie a goetheanului „etern-femininul ce înalță în tării": „Eram un chimval aruncat într-o nesfârșire aridă. / Doar sparte alămuri. Din uleiul din candelă / un ochi îngrozit mă ținea în cătare./ Venise clipa. Dar în locul securii, în răsfățul florii de măr / coborai tu, / împușcând cu alice de puf./ «Hai, pasăre! – ți-am spus – / ca pe-un hap de arsen să te-nghit». / Nu bănuiam că intrasem în joc cu vecia / și că cele ce sunt se orânduiesc în răsunet cu cerul" (VII). Descoperim o renaștere a eului într-o ființă plenară, tânără, cu o respirație totală și un ochi cosmic viu, invadat de prezența Verdelui Regal.

BDD-A31587 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:54 UTC)

Această concomitentă moarte spirituală și înviere unește eul liric cu divinitatea sa lăuntrică prin iubirea dătătoare de lumină, forță primordială a viului: „Ies din burta chitului. / Tânăr, / debordez peste marginile lumii. (…) O, dragoste, pasăre stranie, sloi de gheață, stâncă fierbinte… / Zbori în înalturi, cazi în abisuri? Tu bulgăre de goc, / viață fără de moarte spintecând nemărginirea” (III).

Masculinitatea agresivă, brutală, contorsionată se dizolvă în apele voluptății supreme. Ascuțișurile reci ale rațiunii dispar în momentul chemărilor limpezi ale veșniciei și ruperii de trupul vechi biciuit, renegat: „Nu mai sunt înțeleptul / care, neclintit, să poarte în spate / cadavrul unui trist saltimbanc” (XV). Eliberat de crispările masculinității „angajate”, eul liric se dedă în totalitate Verdelui Regal. Acesta îl rupe de tribulațiile cotidiene, „pământești” și-i deschide orizonturile unui nou eu într-o comunicare extatică și o beatitudine interioară pură, cu dublura sa psiho-ontologică feminină, cu anima sa: „Lângă mine Gru-Gru – / un vârtej însorit jubilând într-un dans – / peste țepii de mirişti uscate așterne / un văl proaspăt de verde regal” (XV). În cele din urme, *dansul*, simbol al ritmării și armonizării cosmice, integrează cele două forțe primare într-un tumult unic de incandescență divină: „– Gru-gru, Gru-gru... – trece prin floarea nemișcată a copacului un fulger albastru.// Înălțimile freamătă într-un allegretto de Brahms” (XXVI).

Poezia din *Verde regal* abandonează luptele acerbe, renunță la încăierările donquijotești, regăsindu-se într-o pace extatică superioară, tămăduitoare. Ieșirea aceasta neașteptată din „închisorile” cotidianului coercitiv și sufocant, poetul o datorează Iubirii. Ea este forța eliberatoare, remediul împăcării cu sine într-o detașată situare dincolo de „lumea” căzută și pierdută iremediabil în magiile demonice ale răului, minciunii și urâtului. Cu un elan tineresc binecuvântează întreaga existență și trăiește plenar intensitatea clipei. Acum poetul se desprinde pentru totdeauna de lumea umbrelor și de „jocul orb al fărădesensului”. Supliciul în care „cu dinții îmi sfâșiam burta și răscoleam îndărătnic/ cenușa din măruntaie” a luat sfârșit. Ființa în care simte pulsul întregului univers este eliberată din strâmtoarea condiției istorice: „Ies din burta chitului./ Tânăr/ debordez peste marginile lumii. (...) O, dragoste, pasăre stranie, sloi de gheață, stâncă fierbinte.../ Zbori în înalturi, cazi în abisuri?”. Eul liric revine mereu în fața providențialei Gru-gru, într-un extaz mistic, cu recunoștința eliberării și fericit de șansa de a mai trage o dată aer adânc în piept, „aer bun, același, ca și atunci, în copilărie”. Revelație ce derivă din experiența contactului cu Iubirea, Sacrul, Moartea, toate într-o Față: „Imobilizat și învins/ stăteam la marginea marginii./ Dincolo nu mai era nimic decât golul impenetrabil/ și palma întinsă a unui înger/ în care strâns sub aripă, zăcea Gru-gru. (...) Un miros de levănțică/ mă năboi din memoria miilor mei de strămoși...” (XII).

De-a lungul volumului, eul liric oscilează între starea de extaz cosmic, beatitudine și tânguirile în surdină de copil supus unor dureri fizice interminabile. Complementar, suferințele formează sensul Dragostei, dar și calea spre sine ca forță creatoare, ca dezlănțuiri arhetipale care-i pot oferi poetului integritatea în sacralitate: „Prea mare e plata pentru aceste poeme, fiule! – Îmi spuse El, și-mi întinse o mână ca să mă sprijin.

BDD-A31587 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:54 UTC)

În noaptea adâncă înot printre cuvinte/ ca printre niște amfore pline ochi cu propriu-mi sânge în clocot./ Simt cum dinăuntrul meu năvălește afară/ lumina fragedă a unui verde regal, cum/ întunericul se dă la o parte/ și eu răsfirat printre litere, nu mai sunt/ nici aici/ nici acolo/ în nici o altă parte./ Nicăieri și, poate, în sfârșit fericit" (XX).

În contrast cu aparițiile anterioare, *Verde regal* ne surprinde prin modul neașteptat în care eternitatea pătrunde uneori în lumea noastră trecătoare, prin experiențele sale inedite ale raportării eului cu sine și cu sacrul. Incertitudinile, bulversările, decepțiile, toate au trecut ca un abur în fața Marelui Tot, pentru a descoperi, în locul acestora, unitatea lumii și liniștea interioară. Virilitatea completată de *anima (*„sălbăticiune dulce") înseamnă impuls thanatic, plinătate ființială, contopire în unitatea originară, primordială: „Adorat-o, șoptesc, sălbăticiune dulce!.../ Vino-n vâltorile amurgului meu/ și înlănțuie-mă cu tinerețea ta gâlgâitoare.../ Întinde mâinile, larg, ca pe niște aripi desfăcute/ strânge-mă cu toată disperarea trupului tău, uită totul/ și fă-mă și pe mine să uit totul./ Doar flacăra ce ne cuprinde frenetic egal pe-amândoi să răspundă/ liedului acela de Brahms ce se zbuciumă-n castelul preăbușindu-se-n urmă" (XXX). Poezia ne duce la ideea că itinerarul întreprins de Andrei Țurcanu de-a lungul cărților de până la *Emanuel Alexandru* (de altfel, nume sugestiv pentru experiența mistico-religioasă trăită, decodificată ar fi *Dumnezeu este cu noi*, cu mine), a fost subit întrerupt. Poetul părăsește istoria și urcă direct pe muchiile Absolutului pentru a contempla veșnicia cu piscurile și cu abisurile ei amețitoare.

BDD-A31587 © 2020 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:54 UTC)